

R

Av stor betydelse för ett framtida liv: Föräldrars uppfattningar om varför deras barn ska åka till kollo

Tobias Samuelsson och Marcus Samuelsson

Sammanfattning

I drygt 100 år har svenska barn tillbringat delar av sina somrar på kollo. Kollo, som används som förkortning för skollovskoloni, barnkoloni eller sommarkoloni, är traditionellt en ferieverksamhet i internatform för barn i skolålder där barnen tillbringar dygnet runt ett par sommarveckor på läger iväg från sina föräldrar. Motiven för att bedriva kollo har förändrats över tid och beskrivits i forskning. Beskrivningar om föräldrarnas motiv för att skicka sina barn till kollo saknas dock. Denna artikel bidrar med kunskap om just detta. Artikeln studerar svenska föräldrars uppfattningar om varför barn skall åka till kollo. Detta görs i ljuset av föreställningar om barn och barndom. Föräldrarna ser dels kollot som en viktig del av barndomen, som en tidlös plats där barn får vara barn och utvecklas utan vardagens stress. En dominerande syn på barnens kollvistelse som ett "projekt" finns dock i föräldrarnas svar. Kollots främsta värde anges vara att det erbjuder utomhusvistelser i den goda naturen och fostran till skötsamhet, något dagens kollobarn, enligt deras föräldrar är i behov av. Föräldrarna uppfattar kollon som bärare av ursprunglighet och traditioner, och deltagandet som ett slags passagerit, som en katalysator för barn och ungas självutveckling inför livet i det framtida samhället.

Abstract

For more than a hundred years Swedish children have spent part of their summer holidays at a Summer Camp. The reasons for running Summer Camps have changed over time and have also been described in research. Descriptions of parents' reasons for sending their children to the camps are missing, however. The present article contributes with knowledge in this very area. In the article we describe and try to understand Swedish parents' ideas about why they think their children should go to Summer Camp. The parents' ideas are studied in the light of conceptions of children and youth. The parents perceive the Camp as an important part of childhood, as a timeless place where children get to be children and can develop without the stress of everyday life. A dominating view among the parents is however that their children's stay at the Camp is a 'project'. The main value of the Camp is said to be that it offers outdoor activities in the open country and promotes good behaviour, something that today's children are badly in need of, according to their parents. The parents seem to perceive their children's stay at the Summer Camp – bearer of primitiveness and traditions – as a kind of initiation rite, or as a catalyst for the personal development of children and youth when they are facing life in the future society.

Inledning

Sveriges första sommarkoloni organiserades under slutet av 1800-talet (Münger 2000). Koloniernas grundfunktion var att ge stadens barn en möjlighet att komma bort från vad som då uppfattades som en eländig stadsmiljö till ett sunt och gott liv på landet (Sjöberg och Dahl 1999; Hollari och Holmberg 1996; Lindström 1989). Landsbygden stod för det naturliga, den ursprungliga och oförstörda livsstilen och de traditionella värdena i kontrast till staden som stod för utmaningen, det moderna med industri-landskap och nya familje- och livsformer (Hollari och Holmberg 1996; Münger 2000). Münger (2013, 2014) urskiljer tre olika tidsperioder i den svenska kollohistorien som visar på kollons förändring över tid. Under de första 80 åren var kollo "ett medicinskt, socialt som pedagogiskt samhällsprojekt som riktades till arbetarklassen" (Münger 2013: 94). Fokus var på att fostra arbetarklassbarn in i ett nytt beteendemönster, att "skapa ordning och struktur i arbetarklassbarnens liv" (Münger 2013: 94) och erbjuda mat, mjölk, frisk luft, god kroppshygien och fysisk träning. Under 1970-1980-talet ändrades fokus mot att erbjuda alla barn en institutionaliserad fritidsverksamhet på sommarlovet. Under dessa år betonades barns behov att lära sig umgås och samarbeta med andra människor från olika delar av samhället. Kollot skulle bli denna plats som gjorde dessa möten möjliga. Det enskilda barnet, "som individ, men i samspel med andra skulle utvecklas såväl socialt, känslomässigt, intellektuellt som i fysiskt avseende" (Münger 2013: 101). Från 1990 och framåt lyftes barnens behov av en trygg omsorg under sommaren liksom behovet av integration mellan barn och ungdomar fram som motiv.

Forskningen vad gäller kollo är begränsad. Det finns ett flertal populärt hållna

böcker, ofta jubileumsböcker och ofta uppbyggda enligt en mer anekdotisk modell där kollopersonals såväl som barns röster lyfts fram (Börjeson och Hofsten 1985; Hollari och Holmberg 1996; Nordin 1987). Den förändring och kontinuitet som präglat kollo i Sverige under 130 år är skildrad av Münger (2000, 2013, 2014). Landahl (2013) har beskrivit en kolloliknande verksamhet, "Norra Latins sommarhem" under perioden 1938–1965 där läroverkspojkar från Stockholm tillbringade delar av sin sommar. Sommarhemmet var ett miniatyrsamhälle där olika försök till självstyrelse genomdrevs. Sommarhemmet var således inte bara en plats avskild från vardagen i staden, men på en hel del sätt en upp-och-ner-vänd värld där barnen intog de vuxnas plats. Pojkarna hade egna radiosändningar, stadsfullmäktige och domstolsförhandlingar, arbetade och tjänade pengar i sommarhemmets egen valuta (Landahl 2013). Münger (2009a, 2009b) har vidare undersökt de uttagningskriterier som ett kollo använder sig av vid antagningen av barn. Forskning om föräldrars föreställningar av värdet med en kollovistelse är mer begränsad. Internationell forskning om det snarlika fenomenet summer camps visar att föräldrar upplever en positiv förändring hos sina barn som ett resultat av summer campvistelser (Henderson m.fl. 2007; Paris 2008). Barnen uppvisar tecken på ett större mått av självständighet, de har bland annat skaffat nya vänner och utvecklat sin förmåga till goda relationer med sina kamrater. Liknande resultat presenteras av Thurber med flera (2007). De pekar på det värde summer camps har som en utbildande institution och att summer camps kan "provide potent developmental experiences" (2007: 241).

Barnens utveckling genom fysisk och social träning i form av lek och utomhusvistelse, står på olika sätt i fokus under alla de tidsperioder i den svenska kollohistorien

som Münger (2013, 2014) mejslat fram. Detta är vad kollo traditionellt har haft som utgångspunkt. Vårt syfte är att studera föräldrars motiv för att anmäla sina barn till vistelse på sommarkollo i tjugohundratalets Sverige. Artikeln diskuterar föräldrarnas svar i ljuset av föreställningar om barn och barndom.

Barn i det senmoderna samhället

Den tid vi lever i brukar sociologiskt benämnas som senmodernitet. Det är en tid av stora förändringar som påverkar alla delar av samhället (Beck och Beck-Gernsheim 2002; Giddens 1990, 1999). Ny teknik har öppnat nya och ständigt föränderliga ekonomiska marknader och sporrat människors möjligheter, vilja och behov att flytta för att studera och arbeta på andra ställen än där de växte upp. Tekniken har ökat möjligheterna att kommunicera och resa. Många föräldrar med barn i Sverige har inte bara sin familj och släktingar på avlägsna platser i landet, utan som en följd av migration till och från landet, även i andra delar av världen. Många människor i Sverige bor på avstånd från och har mindre kontakt med sina föräldrar, familj, släktingar och gamla vänner (Bäck-Wiklund och Johansson 2003).

Sommaarhemmet var ett miniatyr-samhälle där olika försök till självstyrelse genomdrevs.

Möjligheterna att kommunicera och resa har inte bara ökat möjligheten att migrera men också skapat en tillströmning av kunskaper och idéer bortom lokala traditioner och seder. Konsekvensen härav är att traditionella auktoriteter och traditionell kunskap har kommit att utmanas på många sätt. Dessa förändringar påverkar relatio-

nerna mellan vuxna män och kvinnor, men även relationerna mellan vuxna och barn i familjen och inte minst barnen själva och föräldrars syn på barnens uppfostran (Bauman 2003; Beck och Beck-Gernsheim 2002; Giddens 1995; Ziehe 1993). Människor har frigjorts från traditionens börda till exempel när det gäller frågor om hur de ska leva sitt liv. Men det tvingar samtidigt människor att ta sig tid till att söka egna lösningar. Paradoxallt nog blir det så att "This situation opens up new possibilities, but also forces new decisions" (Ziehe 1992: 76). Ökad informationstillgång och nya influenser skapar en splittrad kunskapsbas och ger upphov till en mångfald av valmöjligheter när det gäller hur man ska vara som förälder men även hur man bäst förbereder sina barn för livet. Dencik (2011: 41) menar att:

De flesta föräldrar i västvärlden är nog klara över att deras barn kommer att leva i en värld som är helt olik den värld de själva växte upp i. En värld som man knappt ens kan ana konturerna av. Det är därför svårt att förutse vilka värderingar, kompetenser och personliga egenskaper barnen kommer få användning för i framtiden. Ska de vara ärliga, lydiga och artiga? Eller bör de snarare vara smarta, framfusiga och självhävdande för att kunna hantera framtidens utmaningar?

I Sverige, menar Arnstberg (2007) dominerar ett barndomsideal enligt vilket barndomen framställs som en tid av lekande och frihet från kraoch måsten, dv är barnen kan röra sig fritt och ta dagen som den kommer, i ett slags carpe diem-tillvaro där barn får vara barn utan någon pressande agenda. Men, menar Arnstberg (2007), samtidigt existerar en utmanande föreställning enligt vilken barn och barndom ses som ett projekt som föräldrar måste fylla med stimulerande

och utvecklande aktiviteter och övningar för att förbereda barnen för framtiden. Samhällsutvecklingen ställer alltså nya krav på föräldraskapet och föräldrar arbetar på olika sätt för att göra sina barn redo att möta och ta för sig i en helt öppen framtid. Nilsson (1996: 11) menar att det i dagens samhälle är "Allt vanligare att vuxna organiserar och planerar barns och ungdomars värld. De månar om barnen, vill utbilda, utveckla och förbereda dem på bästa sätt".

Utöver 5–7 timmars skoldag deltar många barn i dagens Sverige i flera olika fritidsaktiviteter på kvällar och helger varje vecka. Det kan handla om idrott, kultur eller friluftaktiviteter. Sådana aktiviteter är inriktade på lärande och upplagda som ett slags utbildningar där barnen som deltar ska utveckla och tillägna sig nya kunskaper och färdigheter inför framtiden. Det förefaller alltså finnas en utbredd vilja bland föräldrar att pedagogisera och styra barns fritid. Mycket tyder på att en syn på barn som projekt, som måste formas och utvecklas för en öppen framtid genom varierande pedagogiska stimulansaktiviteter dominerar bland föräldrar i dagens Sverige såväl som i andra välfärdsstater på norra halvklotet (Arnstberg 2007; Crisholm m.fl. 1990; Eckert 2001; Zeiher 2009). Zinniker (1990: 26) menar att denna trend har spridit sig nedåt i åldrarna och skriver att:

This pedagogization has taken place through a gradual 'backwards' extension – beginning in nursery education, then reaching down into playgroups and toddler circles, and now developing into pre-natal education (for example, course in speaking/singing to the foetus, an activity in which the whole family can participate).

Fenomenet lärande blandat med lek har alltså spritt sig till fler och fler av vardagsli-

vets arenor. Fritiden har, i likhet med vad Nilsson (1996: 32) påpekar, på detta sätt infogats "i den svenska barnuppfostringskulturen, inte bara som förvaringsplats och tidsfördriv, utan också som investering". Mot bakgrund av detta framstår det som rimligt att fråga sig om detta också speglar föräldrars inställning till kollo.

I analysen av det empiriska material som ligger till grund för denna studie använder vi oss av begrepp hämtade från Halldéns (1991) intervjustudie med föräldrar om deras föreställningar om barns utveckling och uppfostran. Halldén (1991) lyfter fram två synsätt på barnet som knyts till kulturella mönster och diskurser: Barnet som "being" och barnet som "projekt". Till synen på barnet som "being" hör menar Halldén en uppfattning om utveckling som en naturlig process som styrs av inre drivkrafter. Halldén (1991: 337) skriver vidare att "Development is not seen as something that has to be formed or shaped. There is no desire among the parents to speed up the development". Barnet kommer lära sig det barnet behöver och utvecklas tids nog, utan att föräldrar stressar på denna process. Många av de föräldrar Halldén intervjuade hade också en syn på barnet som "projekt". Halldén (1991: 338) skriver att "These parents see their role as being a model and an 'introducer'". Dessa föräldrar kombinerar en föreställning om barnet som en varelse som föds med egenskaper och förmågor med en föreställning enligt vilken föräldrar behöver arbeta med att aktivt och systematiskt kultivera dessa egenskaper och förmågor genom stöd och uppmuntran.

Metod och material

Studien är baserad på material insamlat våren 2008 och 2009. Ett elektroniskt frågeformulär med en öppen frågeställning länkades till en webbaserad anmälnings-

blankett tillhörande en svensk sommarkoloni. Personer som anmält sitt barn till kollo ombads, som ett svar på mottagen anmälan, att frivilligt svara på den öppna frågan "Jag sänder mitt barn till kollo därför att ...". Under frågan fanns ett antal tomma rader på vilka det fanns möjlighet att skriva ett svar. Deltagandet var frivilligt men svarsfrekvensen var hög. 2008 erhöles 103 svar och 2009 98 svar. Det blev för bägge åren en svarsfrekvens på över 75%, räknat på det antal barn som under dessa år deltog på kollo. En del svars personer valde att bara skriva en mening medan andra valde att utveckla sitt svar över ett par rader. Sammantaget gav det ett fylligt material för utvecklade analyser. Det framgick tydligt för föräldrarna att svaret på frågan var frikopplad från anmälan till kollo.

När vi presenterar citat från föräldrar i artikeln använder vi gemener i början av citaten inuti meningarna för läsbarhetens skull.

Materialet har analyserats tematiskt utifrån Ryans och Bernards (2003) anvisningar, vilket inneburit kodning och sökande efter teman, metaforer, samt överraskande påståenden som problematiserar det välkända eller det som tidigare forskning tagit för givet. Analysarbete och skrivande har gjorts gemensamt av artikelns två författare.

Varför skickas barn till kollo?

I analysen har vi funnit fem teman som skiljer ut sig. Det är inte vattentäta skott mellan dessa teman. Som den uppmärksamme läsaren kommer märka är några teman delvis överlappande och läsningen kan därför vid några tillfällen ge en repetitiv känsla. Den tematiska framställningen är tänkt som ett stöd för att presentera analysen rörande föräldrars föreställningar om vad det betyder för deras barn att få tillbringa tid på ett sommarkollo i tjugohundratalets Sverige.

Kollo som en plats där barn kan vara barn

Ett återkommande tema är att barnen tycker kollo är lustfyllt. Exempel på detta handlar om att barnen trivs där och att barnen själva uttryckt att de vill åka till kollo. Det finns också formuleringar om att barnen vill åka till kollo eftersom de var där förra året och hade kul då. I andra svar framkommer att barnen haft kul och gillat att vara på kollo med sina kompisar och syskon. Svaren handlar inte bara om det barnen framöver skall få vara med om utan också om det barnen varit med om i förlutna tid. En förälder skriver att "varje år när vi hämtar henne när kollo är slut räknar hon ut hur många dagar det är tills det börjar igen nästa år". En annan förälder skriver att det är "viktigt att de får leka och ha skoj". Dessa föräldrar verkar inställda på att uppfylla barnens önskan om en rolig tid och verkar dessutom tycka att kollo är en väsentlig ingrediens i barnens liv.

Möjligheten till miljöombyte framhålls som extra viktig.

Kollo beskrivs som en välordnad, trygg plats med omtänksamma, trevliga och snälla ledare. En förälder skriver att "det är ett riktigt klassiskt kollo" och flera föräldrar hoppas att kollo ska ge många fina minnen för livet. Kollo och en kollovistelsen förefaller vara en viktig del av sommaren. En förälder skriver att det "känns inte som att det är sommar utan kollo" och en annan förälder uttrycker att "så som det är på kollo är ju precis såsom en riktig svensk sommar ska vara. Med barn, natur, bus etc." Sådana svar framstår som tillbakablickande mot värden som en gång låg till grund för kollo.

Den syn på barn som noteras i svar som dessa drar i stort mot en syn på barn som "beings" (Halldén 1991), en syn på barn som

varande. Synen på barn som framkommer anknyter närmast till det klassiska uttrycket "barn ska få vara barn". I talesättet anas en bild av barndomen som en period där barnen ges tid och möjlighet att följa sina "naturliga" drifter och upptäcka på egen hand efter eget huvud. Föräldrarna verkar inriktade på att uppfylla barnens önskan att roa sig snarare än att aktivt styra deras upplevelse och fylla den med något särskilt lärande innehåll utifrån en vuxen agenda.

Kollo som ett miljöombyte och frizon

Ett tema som återfinns i föräldrars svar är möjligheten till miljöombyte som barnen får i och med vistelsen på kollo. Föräldrar skriver att barnen ska få "uppleva att få röra sig fritt utan alltför stora prestationskrav". Andra föräldrar uttrycker att detta är "en särskilt bra aktivitet som skiljer sig från barnens vanliga vardag" samt att kollobarn kan "få lite paus från tjugatiga syskon" och "få slippa sina föräldrars tjugat tag". Möjligheten till miljöombyte framhålls som extra viktig. Specifikt för att vistelsen på kollo är en miljö som erbjuder något väsentligt annorlunda än vad barnen normalt erbjuds i sin vardag. Kollovistelsen ses som "ett äventyr som skiljer sig från vardagen" och "på kollo får man vara precis om man vill; världen utanför finns inte. Varje dag är fylld av underbara kollosaker" enligt en förälder. I svar som dessa finns en önskan om att barnen ska få möjlighet att uppleva en mindre krävande tillvaro. Detta kan tolkas som att föräldrarna önskar att deras barn ska få uppleva en friare period som ligger närmare det ideal som antyds i talesättet som nämndes ovan.

I ett svar beskriver en förälder kollovistelsen som "det är lite 'exotiskt' för att det är så enkelt". Kollo erbjuder en enklare livsföring som föräldrarna ger uttryck för att deras barn behöver uppleva. En förälder

tycker det är bra att "den lyx och alla prylar som barnen har i sin vardag resten av året" inte finns på kollo. Andra föräldrar framhåller att det är bra att kollovistelsen innebär inskränkningar så att deras barn "lär sig /.../ att ha kul utan stress, närvaro av datorer". Miljöombytet bidrar enligt föräldrar till en meningsfull sysselsättning med bra kamratskap och frihet under ansvar. Änggård (2009) pekar, i en intervjustudie med föräldrar vars barn går på utomhusförskola, på att föräldrar tycker det är bra med denna typ av förskola då den ger barnen ett alternativ och kompenserar det urbana livets negativa aspekter såsom för mycket kommersialism och materialism. Här finns stora likheter till de motiv föräldrarna anger för att skicka sina barn till kollo.

En del föräldrar skriver i sina svar fram kollostillvaron som ett alternativ, som en lite enklare tillvaro, lite ursprungligare livsföring som tvingar barnen att använda huvud och händer, som man gjorde förr innan datorernas intrång. Föräldrarna vill att barnen ska få åka på kollo då det är "långt från datorer och tv och mobiltelefoner. Det är stort! Tillbaka till naturen och människan". Föräldrar skriver också att "mina barn får uppleva att vara i nuet och utveckla sitt eget jag utan påverkan av datorer, mobiltelefon och TV". Kollo ger på så sätt barnen en möjlighet att komma bort en stund från den teknik de är omgivna av i sin hemmiljö. Kollovistelse ger barnen chansen att få uppleva något som knappt finns kvar i dagens samhälle och en möjlighet att få uppleva en lite lugnare, mindre prylfixerad tillvaro vilket enligt en förälder "berikar och ger barnen lite sundare bild av livet och dess mening".

Andra föräldrar svar uttrycker en förhoppning att barnen ska få uppleva en svunnen tid. Föräldrarna vill "ge barnen samma barndom/upplevelse som man själv har haft". Detta liknar Paris (2008: 280) resone-

mang om amerikanska Summer Camps och motiven för amerikanska föräldrar att överföra "Nostalgia for camp and for their own childhoods". Barnen blir på detta sätt, i likhet med vad Halldén (2011: 177) pekat på, "en projektionsskärm för vuxnas drömmar", drömmar om, tillbaka till en nostalgisk och idealiserad plats dit de vuxna aldrig kan återvända. Föräldrar lyfter också fram att de tycker det är bra att barn av idag får vara "ute och ibland slåss med vädrets makter". Sådana svar kan förstås som en vurm för ett annat, enklare typ av liv, eller en längtan tillbaka till förmodernt samhälle. En förälder skriver att "visst kan man tycka att upplägget är lite gammalmodigt men det gillar jag/vi".

Kollo som plats för utveckling

Ett annat tema i föräldrarnas svar är att de tänker sig att kollo ska åstadkomma utveckling av barnen. Det handlar om att barnen på kollo ges möjlighet att prova på nya aktiviteter, simträning och idrott, som de inte provat innan. Kollovistelsen kan enligt andra föräldrar hjälpa barnen "hitta nya sidor av sig själva genom t.ex. målning, sång och musik, naturupplevelser". Föräldrar menar att "det är nyttigt för att barnen att prova på" olika slags aktiviteter. Detta kan tolkas som spår av en projektsyn.

Föräldrar framhåller att kollo ger barnen möjlighet att lära sig saker, framför allt tillgodogöra sig nya färdigheter och förmågor som till exempel att lära sig simma bättre. I föräldrarnas svar finns förhoppningar om att deltagandet i kollo ska hjälpa barnen att träna upp allmänna färdigheter som att "hålla reda på vad som händer och ha koll på sina grejor", att öva såväl ordningssinne som ansvarskänsla. Föräldrar motiverar detta och uttrycker sin uppskattning för att kollo erbjuder aktiviteter som ställer krav på ansvar, samarbete och hän-

syn till varandra. På liknande sätt framhåller föräldrar att det är mycket bra social träning att vara på kollo samt att detta är "en viktig del i barnens sociala utveckling, då man lär sig att leva i harmoni och respekt tillsammans med andra barn och vuxna". En annan förälder skriver att "kollo för mig som förälder är: ansvar, social träning, omtanke och hänsyn. Viktiga egenskaper i både små och stora människors vardag".

Vi kan i flertalet föräldrars svar se att de tänker sig kollo som en plats där barnen kan förberedas inför framtiden.

Andra föräldrar skriver att deras barn behöver social kompetens och hoppas att det kollektiva livet på en begränsad rustik logementsyta ska tvinga barnen att lära sig detta. Ännu andra föräldrar skriver att kollo ställer krav på ordning och reda och att barnen där måste lära sig respektera ledare och kamrater samt passa tider. En förälder skriver att "jag tycker det är bra att ni håller fast vid era traditioner regler, det är också något som jag tror är bra för barn av idag". En annan förälder skriver att "sonen utvecklades och mognade under dessa två veckor – blev mer öppen, positiv och modigare". Detta påminner om det en annan förälder skriver att "jag ser en enorm utveckling på dem från det att jag lämnar dem tills att jag hämtar dem, de utvecklas så mycket när de får vara iväg och klara sig själva". Föräldrarna verkar eniga om att kollovistelsen är "viktigt för det kommande vuxenlivet". Förutom den nya kunskap och de beteendeförändringar som föräldrar hoppas ska komma ur livet på kollo framhåller de separationen från mamma, pappa, familjen och hemmiljön som betydelsefull och nyttig. Flera föräldrar menar "att vara borta från

mamma och pappa två veckor kan vara utvecklande". Andra föräldrar uttrycker sig liknande och skriver att "vi tycker det är viktigt att han får en möjlighet att vara ifrån oss föräldrar och lära sig att vara tillsammans med barn från olika skolor och att vara självständig". Det gör, för att använda olika föräldrars ord, att "barnen lär sig att bli självständiga", lär sig "stå på egna ben". En tid iväg från föräldrarna ser olika föräldrar som väsentligt då det "stärker jag-känslan och självförtroendet" och "gynnar barnets utveckling positivt". En förälder menar till exempel att "möjligheten att vara borta från familjen och stå på egna ben är en mycket viktig del i att mogna och bli stor".

I detta tema ser vi återigen tydliga spår av en projektsyn på barnen. Det handlar mycket om förberedelse inför ett kommande vuxenliv, om egenskaper som barnen, enligt föräldrar kommer att behöva. Annorlunda uttryckt, det handlar om färdigheter och förmågor som genom att placeras i olika utmanande situationer måste övas upp. Vi kan i flertalet föräldrars svar se att de tänker sig kollo som en plats där barnen kan förberedas inför framtiden. Här finns kopplingar bakåt i historien. Ett tydligt exempel på en kolonivistelse som förberedelse och övning inför vuxenlivet är den samhällssimulering Landahl (2013) beskrivit där unga pojkar arbetade och tog på sig och utförde yrkesroller normalt sett förbehållna vuxna, som bland annat brandmän och poliser. Det är dock intressant att många av de egenskaper som föräldrarna skriver fram att barnen behöver och som kollo erbjuder handlar om social hänsyn, lära sig passa tider, sköta sig, hålla reda på sina grejer och ta ansvar, egenskaper som kanske mer reflekterar ett allmänt skötsamhetsideal som kan spåras mycket längre tillbaka i tiden än till den senmoderna perioden. Det verkar snarast vara

fråga om att barnen, för att använda ett gammalt talesätt, ska lära sig bete sig som folk. Föräldrarnas ord slår snarast an till bland annat fostransideal som de Brembeck (1986) visat förekom till exempel på landsbygden under senare delen av 1800-talet, liksom i viss mån de som förekom i den borgerliga kulturen i Sverige under den oskariska epoken och fram till första världskriget (Frykman och Löfgren 1979).

Noterbart är också att föräldrar lyfter fram värdet av en separation från föräldrarna för barnens utveckling. Värdet av oberoende och självständighet har lyfts fram av olika forskare som särskilt viktigt, i vad som emellanåt kallas, en svensk mentaliteten och som en önskvärd egenskap i barns och ungdomars utveckling redan från tidig ålder i det svenska samhället (Daun 1998; Ekstrand 1986; Hendin 1964; Sjögren 1993). I dag utbildar sig barn och ungdomar allt fler år och deras inträde på arbetsmarknaden dröjer allt längre. Detta kan förstås som att gränserna för några traditionella övergångar mellan barndom och vuxenliv suddats ut (Nilsson 1996). Föräldrar verkar mot bakgrund av detta betona vikten av just möjligheten för barnen att få prova på att klara sig själva utan föräldrar som skydds nät. Kollovistelsen kan då fungera som ett substitut för en samhällelig ordning som gått förlorad.

Kollo som smältdegel

Föräldrar skriver att de hoppas kollo ska bli en mötesplats. På kollo, framhåller dessa föräldrar, är alla till skillnad mot i vardagsmiljön lika och har samma förutsättningar vilket ger en bra grund för gemenskap och mer gränslös samvaro. Andra föräldrar lyfter fram en förhoppning om att kollo ska ge deras barn en chans att träffa kompisar och lära känna nya vänner, som kanske kan bli vänner för livet. I svaren ger de också uttryck för en förhoppning att kollovistelsen

ska ge deras barn en möjlighet att träffa på och umgås med barn, och vuxna, som de normalt sett inte stöter på i sin vardagsmiljö. Mer precist ska deras barn, enligt föräldrarna, förhoppningsvis träffa personer med annan social bakgrund, med andra referenser än föräldrar och syskon och lära sig acceptera dessa. Några föräldrar skriver att denna typ av möten utanför det inrutade vardagslivet kan vara utvecklande och är något barnen kan ha "nytta av senare i skolgången". En förälder skriver att:

Jag/vi tror att kollo ger många livslånga vinster. Man möter många olika människor, får lära sig att anpassa sig och ta hänsyn, få nya upplevelser och utifrån de kan se olika alternativa vägar i livet.

Mötena ger alltså enligt många föräldrar inte bara upphov till personlig förändring. De menar att kollovistelsen fungerar som en ögonöppnare för barnen som ger dem förståelse inför olika sätt att leva sitt liv på. En förälder lyfter fram att kollo kan fungera som ersättning för samhällsinstitutioner som existerat tidigare, som just fungerade som en smältdegel i vilken människor med olika bakgrunder sammansmälte (jämför Samuelsson och Samuelsson 2007). En förälder skriver att det är:

Roligt för barnen att under längre kolloform lära känna andra ungdomar från andra landsdelar ... lite "göra lumpenstuk" i yngre åldrar, alla får inte göra lumpen nu ... barnet ska få känna på gemenskap i en annan form än hem och skola även om annan erfarenhet ges i de olika sporter barnet redan utövar; fotboll, handboll m.m. ... ge tillvaron ett "annorlunda" perspektiv.

Här kan vi återigen se flera kopplingar till en projektsyn i föräldrarnas svar. De tänker sig kollo som ett komplement för något som föräldrarna förefaller anse har gått förlorat i dagens samhälle. Tydligast blir det självklart i det citat där en förälder nämner "lumpen", synonymen för den allmänna värnplikten som vidmakthölls i Sverige 1901–2010 där svenska män från alla samhällets olika delar kallades in (och sedermera en hel del svenska kvinnor deltog i) och fick dela logement och soldatvardag under något års tid. En institution där, sades det allmänt, "pojkar blev män". Osökt kommer vi också att tänka på den roll den allmänna skolgången och skolan mitt i byn en gång var tänkt att ha, just som en mötesplats för barn från olika samhällslager (jämför Bunar 2001). Tanken var dels att skolbarnen skulle få sig kunskaper i skollämnerna till livs. Men tanken var också att individerna genom att föras samman, skulle tvingas möta och lära känna varandra och formas och fogas samman. Detta skulle då lägga grunden för det gemensamma samhällsbygget. Föräldrar verkar aktivt söka efter ersättning för de naturliga mötesplatser som gått förlorade i ett alltmer segregerat samhälle. Ambitionen verkar vara att möjliggöra denna typ av möten för sina barn, för att barnen, genom dessa möten ska få nya intryck, en förståelse för andra människor, andra perspektiv på tillvaron och därmed bli bättre rustade för livet framför dem.

Kollo som en meningsfull förvaringsplats

Som bland annat Münger (2014) påpekar har debatten runt sommarkollo periodvis fokuserat på barnens omsorgsbehov under den tid på sommaren då skolan är stängd men föräldrarna ännu inte har påbörjat sin semester. Även i de svar vi erhållit från för-

äldrar finns beskrivningar om kollovistelsen som en lösning på ett dilemma de har att hantera i och med att barnen som en följd av sommarlovet inte har någon plats att vara på. Föräldrar skriver att de om barnet erbjuds möjlighet att vara på kollo har löst frågan om omsorg under två veckor. Några av dem har inte några anhöriga som kan gå in och stötta upp medan de arbetar. Några föräldrar motiverar på så sätt barnens vistelse på kollo utifrån sina egna perspektiv. Kollovistelsen fungerar som en lösning på ett dilemma som de lever i. En förälder skriver att:

Vi är 2 arbetande föräldrar som inte har förstått hur man har tänkt när skolorna stänger 10 veckor och alla andra i samhället (utom lärarna) ska jobba och helst bara vara lediga 4 veckor.

En annan förälder skriver på samma sätt att "det känns tryggt att som förälder veta att hon gör något vettigt när jag måste jobba de första veckorna på sommarlovet".

Det förefaller handla om att fixa omsorg under två veckor, särskilt om föräldrar inte har några anhöriga som kan gå in och stötta, men även om att barnen ska bli erbjudna meningsfull, organiserad sysselsättning, som inte bara innebär tv-tittande och datorspel. Andra föräldrar skriver att deras barn inte längre omfattas av barnomsorg och det är därför de behöver tiden på kollo. Andra föräldrar nämner att de vill att barnen ska få komma till kollo för att slippa "bara" vara på fritids hela tiden. Fritids menar föräldrar känns som skola medan kollo är sommarlov. Vi kan även i föräldrarnas svar se kopplingen till natur och frisk luft, även de två grundtankar som fanns med redan när sommarkolonierna en gång startades. I somliga föräldrars svar ser vi en balans mellan å ena sidan föräldrarnas mer

instrumentella behov att hitta en lösning för sina barn när skolan är stängd. Å andra sidan ser vi dock också att föräldrarna lyfter fram barnens behov av ett avbrott från vardagslunken och kollo som en plats av särskilt intresse just på sommaren, närmast som sommaren inkarnerad. Den bild av barnet som framträder här är barnet som en varelse i behov av kvalitativ stimulans, behov av utvecklande aktiviteter som kan förädla barnets egenskaper.

Sammanfattande reflektion

I vår analys av föräldrarnas svar framkommer att de flesta, i likhet med vad Halldén (1991) visat, ger uttryck för två olika synsätt, en syn på barn som "being", där kollo som ett slags Skansen-reservat understryks och en syn på barn som "projekt", där kollo snarast lyfts fram som del i en modern passagerit. Även om båda förekommer dominerar den senare synen tydligt (jämför Änggård 2009).

Föräldrarnas svar visar att det är angeläget att barnen ges möjligheten att få vara barn, att få ta dagen som den kommer och ha kul utan stress. Kollo lyfts fram som en plats som ger barnen just möjligheten att vara, ett being-perspektiv, en möjlighet få vara ifred och utvecklas på egen hand, efter eget huvud oberoende av föräldrarna och av samhället. I föräldrarnas svar ser vi också tydliga spår av en naturromantisk koppling som kan spåras långt tillbaka, och som verkar väl förankrad i en svensk mentalitet (Ekman 2008; Frykman och Löfgren 1979; Sörilin 1984). Naturen som kraftkälla är ett återkommande tema i kollohistorien, också internationellt (Paris 2008; Van Slyck 2006). En tids kollovistelse ute i naturen, på landsbygden, ansågs kunna rädda barnen från såväl fysiskt som moraliskt förfall (Münger 2000; Sjöberg och Dahl 1999). Detta är inget

unik för just kollofenomenet. Barndom och natur ses, enligt Halldén (2009: 8) "ofta sammankopplade med varandra i en tankefigur där naturen betraktas som god för barn och där barn mår bra av att vara i naturen". Den idéhistoriska bakgrunden till denna koppling mellan barn och natur har sina rötter i romantiken på 1800-talet. Barndomen blir, menar Halldén (2011: 49) i ett annat resonemang, "symbolen för en förlo-rad kontinent och ett naturtillstånd". Kopplingen mellan barn och natur är något som odlats under hela 1900-talet då ett alltmer utvecklat friluftsliv växte fram och propagerades för i olika rörelser som Svenska Turistföreningen, Friluftsförbundet och olika scoutförbund. Inom dessa rörelser framhölls just de fostrande och karaktärsdane kvaliteter friluftsliv och naturvistelse kunde generera (Sandell och Sörlin 2000). Föreställningen att man, som förälder, genom att låta barnen fara ut i naturen på kollo kan fostra barnen till att bli bättre, självständiga, mer empatiska och öppna människor, kan som Änggård (2009) påpekar spåras tillbaka till Rousseau och 1700-talet. I Rousseaus (1762/1977) berättelse är det den unge Emile som genom att tas ur den korrupta kulturen och in i naturen fostras till en självständig, klokare medborgare. En klassiker i samma tradition är självklart Thoreau som i *Skogsliv vid Walden* (1957) starkt propagerar för värdet av naturen och det enklare livet som levs där. Thoreau lyfter bland annat fram hur bekvämligheter och "lyxliv" står "positivt i vägen för höjandet av mänsklighetens nivå" (1957: 68) och att livet närmare naturen, i ensamhet, avskild från det moderna samhället i skogen ger större utrymme för, och större klarhet i tanken.

Projekt-synen dominerar dock bland föräldrarna. Kollo ses som en viktig beståndsdel i barnens utveckling. Vi nämnde inledningsvis de tankar om det senmoderna

samhället och det ambivalenta föräldraskapet de samhällsförändringar som denna tidsperiod innehåller sägs generera, bland annat på grund av att både barnen och de vuxna blir friställda från traditionens börda. Detta sägs skapa stor osäkerhet bland dagens föräldrar. Intressant att notera är att även om projektsynen verkar dominera bland de föräldrar som svarat på varför deras barn skickas till kollo, så förefaller de inte, i vart fall inte uttryckligen, särskilt osäkra på vad de tycker barnen behöver inför framtiden. Noterbart är att föräldrarna, trots att projektsynen dominerar, orienterar sig mycket bakåt. I de svar vi fått från föräldrarna syns symptomatiskt spår av alla de tre olika inriktningar kollo har haft i Sverige genom historien, som Münger (2013) lyfter fram. Barnuppfostran handlar i dagens Sverige, som Arnstberg (2007) påpekar, om att odla barnens individuella egenart, att barnen ska bli självständiga och oberoende individer. Barnuppfostran handlar idag inte om lydnad och kollektiv anpassning. Föräldrarna i föreliggande undersökning framhåller dock värden som dominerade även tidigare i historien (a) värdet av den goda naturen och vikten av att vara utomhus och (b) värdet av att lära sig skötsamhet. Här verkar kollots främsta värde finnas. Kollo framstår som ett slags Skansen-reservat där ett mer ursprungligt, naturligt sätt att leva, ett enklare liv mindre fyllt av teknologiska apparater existerar oberoende av det omkringliggande samhällets förändringar kan upplevas. Paris (2008: 260) beskriver detta som "adult fantasies of an older American past". Föräldrar verkar vurma för den typ av enklare livsföring som de menar kollot förkroppsligar. Föräldrarna förefaller anse att sådant leverne är positivt för sina barn. Föräldrarna söker därför plats på kollot så att barnen kan påverkas där, de söker extern stimulans och en extern fostrare.

Sökandet efter en extern fostrare kan naturligtvis förefalla paradoxalt. Samtidigt bör vi ju hålla i minnet att det i många traditionella kulturer har förekommit passageriter där oftast just barn och ungdomar i olika övergångsfaser i livet lämnat familjen och byns vardagsliv för en period på en annan (ofta helig) plats (Richards 1995/1956; Turner 1997/1969; van Gennep 1960/1908). På denna speciella plats har de genomgått olika prövningar. Avskiljandet, att barn och ungdomar lämnar byn och familjegemenskapen för att sen återvända igen efter olika ritualer, är den passage som för dem från en livs-fas till en annan, från barn till vuxen, från flicka till kvinna. Utan att dra denna jämförelse för långt kan vi bara konstatera att denna typ av passageritritualer är, som Richards (1995/1956: 113) föreslår, "invariably an effort to 'do' – to change the undesirable or maintain the desirable". Kan en kollovis-telse vara en sådan/fungera som en sådan

modern passagerit? Forskare menar att dagens samhälle med ökande arbetslöshet och svårigheter att komma in på arbetsmarknaden kombinerat med livslångt lärande har suddat ut vad som tidigare gärna sågs som naturliga gränser mellan barndom och vuxenliv (Lee 2001). I en tid av förändring, när förgivet tagna gränser och system utmanas förefaller människor söka sig tillbaka till det de upplever som ursprungligt och traditionellt, det som känns fast och stabilt. Vad som förefaller vara ett ökande intresse för traditioner i dagens samhälle skulle kunna vara en konsekvens av detta (Eriksen 1999). De svar vi fått från föräldrar i denna undersökning passar väl in i samma bild. Mot bakgrund av en sådan möjlig utveckling bör framtiden te sig god för sommarkolonierna, som en bärare av det traditionella i vid mening såväl som en katalysator för barn och ungas självutveckling inför livet i det framtida samhället.

Referenser

- Arnstberg, K-O. 2007. *Svenska tabun*. Stockholm: Carlssons Bokförlag.
- Bauman, Z. 2003. *Liquid Love: On the Frailty of Human Bonds*. Cambridge: Polity Press.
- Beck, U. och Beck-Gernsheim, E. 2002. *Individualization*. London: Sage.
- Brembeck, H. 1986. *Tyst, lydig, arbetsam. Om barnuppfostran på den västsvenska landsbygden*. Göteborg: Etnologiska Föreningen i Västsverige.
- Bunar, N. 2001. *Skolan mitt i förorten – fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism*. Stockholm/Stehag: Symposium.
- Bäck-Wiklund, M. och Johansson, T. 2003. *Nätverksfamiljen*. Stockholm: Natur och kultur.
- Börjeson, M. och Hofsten, A. 1985. *Kollo 1885–1985. Minnesbilder från de första hundra åren*. Stockholm: Socialförvaltningen.
- Crisholm, L., Brown, P., Büchner, P. Krüger, H-H. 1990. Childhood and youth studies in the United Kingdom and West Germany: An Introduction. I: L. Crisholm, P Büchner, H-H. Krüger, P. och Brown, Phillip, red. *Childhood, Youth and Social Change: A Comparative Perspective*. London: Falmer Press.
- Daun, Å. 1998. *Svensk mentalitet*. Stockholm: Rabén Prisma.
- Dencik, L. 2011. Att växa upp i turbosamhället – nya villkor och utmaningar. I: I Höjer, och H. Staffan, red. *Familj, vardagsliv och modernitet*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Eckert, G. 2001. *Wasting Time or Having Fun? Cultural Meanings of Children and Childhood*. Linköping: Linköpings universitet.
- Ekman, J. 2008. *Skogen i vårt inre – Utmark och frihetsdröm*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

- Ekstrand, G. 1986. *Familjemönster i Indien och Sverige*. Pedagogisk-psykologiska problem. Notiser och rapporter från Institutionen för pedagogik. Lärarhögskolan i Malmö Nr. 468.
- Eriksen, T. H. 1999. Traditionen som åberopar sig själv. I: A. Landberg, red. *Perspektiv på traditionen*. Kulturen: Lund.
- Frykman, J. och Löfgren, O. 1979. *Den kultiverade människan*. Lund: Liber.
- Giddens, A. 1990. *The Consequences of Modernity*. Stanford: Stanford University Press.
- Giddens, A. 1995. *Intimitetens omvandling: Sexualitet, kärlek och erotik i det moderna samhället*. Nora: Nya Doxa.
- Giddens, A. 1999. *Runaway World*. London: Profile Books Ltd.
- Halldén, G. 1991. The child as project and the child as being: Parents' ideas as frames of reference. *Children & Society* 5: 334–346.
- Halldén, G. 2009. Inledning. I: G. Halldén, red. *Naturen som symbol för den goda barndomen*. Stockholm: Carlssons Bokförlag.
- Halldén, G. 2011. *Barndomens skogar*. Stockholm: Carlssons Bokförlag.
- Henderson, K. A., Scheuler Whitaker, L. Bialeschki, M. D., Scanlin, Margery M. och Thurber, C. 2007. Summer camp experiences. Parental perceptions of youth development outcomes. *Journal of Family Studies* 28: 987–1007.
- Hendin, H. 1964. *Suicide and Scandinavia*. New York: Anchor Books.
- Hollari, S. och Holmberg, J. 1996. *Kollo. Århundradets sommarliv*. Stockholm: Arena.
- Landahl, J. 2013. *Stad på låtsas. Samhällssimulering och disciplinering vid Norra Latins sommarhem 1938–1965*. Göteborg: Diadalos.
- Lee, N. 2001. *Childhood and Society: Growing up in an Age of Uncertainty*. Open Buckingham: University Press.
- Lindström, L. 1989. Om skollovskolonier. *Nordisk pedagogik* 1: 24–34.
- Münger, A-C. 2000. *Barnens stad på landet. Stockholms sommarlovskolonier och den moderna välfärden*. Linköping: Linköpings universitet.
- Münger, A-C. 2009a. "Okynnesvarelser" och "smygas". Definition av ett socialt problem vid två sekelskiften. I: J. Lind, C. Lindgren, M. Sjöberg och K. Zetterqvist Nelson, red. *Historien, barnen och barndomarna. Vad är problemet?* Linköping: Linköpings universitet.
- Münger, A-C. 2009b. I utkanten av den sociala barnavården. Vem har rätt till en plats på kollo? *Socialvetenskaplig tidskrift* 2: 184–201.
- Münger, A-C. 2013. I takt med tiden – sommarlovskollo, en socialpedagogisk verksamhet i förändring. I: L. Eriksson, G. Nilsson Gunilla och L. Svensson, red. *Gemenskaper. Socialpedagogiska perspektiv*. Stockholm: Diadalos.
- Münger, A-C. 2014. *Stockholms sommarkolonier under 130 år*. Stockholm: Stockholmia förlag.
- Nilsson, P. 1996. Fritiden – Tidsfördriv eller investering? Om skilda fritidskulturer bland barn och ungdomar. I: *Krokig väg till vuxen. Fyra forskare om fritid, massmedia, skola och arbete*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Nordin, L-Å. 1987. *Barns syn på kollo. Bergängen i mitt hjärta*. Stockholm: Stockholms socialförvaltning
- Paris, L. 2008. *Children's nature. The Rise of the American Summer Camp*. New York: New York University Press.
- Richards, A. 1995. *Chisungu. A Girl's Initiation Ceremony Among the Bemba of Zambia*. London: Routledge.
- Rousseau, J-J. 1762/1977. *Emile eller Om uppfostran*. Göteborg: Stegeland's.
- Ryan, G. W. och Russell H.B. 2003. Techniques to identify themes. *Field Methods* 15: 85–109.

- Samuelsson, T. och Samuelsson, M. 2007. En koloniverksamhets gränsarbete. *Kulturella perspektiv* 4: 34–42.
- Sandell, K. och Sörlin, S. 2000. Naturen som ungdomsfostrare. I: K. Sandell och S. Sörlin, red. *Friluftshistoria. Från "härdande friluftsliv" till ekoturism och miljöpedagogik*. Stockholm: Carlssons Bokförlag.
- Sjöberg, M. och Dahl, T. 1999. Sommarlovets historia och framtid. *Tvårsnitt* 2: 48–61.
- Sjögren, A. 1993. *Här går gränsen. Om integritet och kulturella mönster i Sverige och Medelhavsområdet*. Stockholm: Arena.
- Sörlin, S. 1984. Frihetens hemman på jorden. I: R. Ambjörnsson och D. Gaunt, red. *Den dolda historien*. Stockholm: Författarförlaget.
- Thoreau, H. D. 1957. *Skogsliv vid Walden*. Stockholm: Wahlström och Widstrand.
- Thurber, C. A. Scanlin, M. M. Scheuler, L. och Henderson, K. A. 2007. Youth development outcomes of the camp experiences: Evidence for multidimensional growth. *Journal of Youth and Adolescence* 36: 241–254.
- Turner, V. 1997. *The Ritual Process – Structure and Anti-Structure*. New York: Aldine De Gruyter.
- van Gennep, A. 1960. *The Rites of Passage*. Chicago: University of Chicago Press.
- Van Slyck, A. A. 2006. *A Manufactured Wilderness. Summer Camps and the Shaping of American Youth, 1890–1960*. Minnesota: University of Minnesota Press.
- Zeiger, H. 2009. Institutionalization as a secular trend. I: J. Qvortrup, W. Corsaro, M-S Honig, red. *The Palgrave Handbook of Childhood Studies*. Basingstoke: Palgrave MacMillan.
- Ziehe, T. 1992. Cultural modernity and individualization. I: J. Fornäs, och G. Bolin, red. *Moves in Modernity*, Stockholm: Almqvist och Wiksell.
- Ziehe, T. 1993. *Kulturanalyser*. Stockholm: Symposium.
- Zinniker, J. 1990. What does future hold? Youth and sociocultural change in the FRG. I: L. Crisholm, P. Büchner, K-H Krüger, P. Brown, red. *Childhood, Youth and social Chance: A Comparative Perspective*. London: Falmer Press.
- Änggård, E. 2009. Föräldrars tankar om naturens betydelse för barn. I: A-M. Markström, M., Simonsson, I. Söderlind och E. Änggård, red. *Barn, barndom och föräldraskap*. Stockholm: Carlsson bokförlag.

Tobias Samuelsson är universitetslektor i Sociologi vid Högskolan för lärande och kommunikation i Jönköping. Hans forskning handlar om barns vardagsliv med särskilt fokus på barns arbete och barnkultur. Exempel på publikationer "Enacting (real) fiction: Materializing childhoods in a theme park" (med Lindgren A-L, Sparrman A och Cardell D, 2014, *Childhood*).

Tobias Samuelsson, Högskolan för lärande och kommunikation, Högskolan i Jönköping, Box 1026, SE-551 11 Jönköping, Sverige. Email: tobias.samuelsson@hkl.hj.se

Marcus Samuelsson är universitetslektor i pedagogik vid Linköpings universitet. Hans forskning fokuserar oftast på ledarskap i klassrummet, ur lärares och elevers perspektiv eller slöjd. Exempel på publikationer är "Tracing patterns of sloyd teachers' efficacy beliefs at different stages of their professional careers" (med Samuelsson, J och Autio, O 2015, *Techne*).

Marcus Samuelsson, Institutionen för beteendevetenskap och lärande, Linköpings universitet, SE-581 83 Linköping, Sverige. Email: marcus.samuelsson@liu.se